

«Кола» грукатала!

Міжнародны фестываль «Купальскае кола-2015» сёлета змяніў прапіску і фармат. Месцам сустрэчы аматараў беларускай традыцыйнай культуры, музыкі, рамёстваў стаў музейны комплекс «Дудуткі», а сам фест з канцэрту ў клубе вырас у цэлы шэраг цікавых імпрэз і інтэрактываў, аб'яднаных агульнай ідэяй святкавання Купалля. Навукова-практычная канферэнцыя, забавы, горад майстроў і грандыёзны двухдзённы канцэрт, падчас якога выступіла больш як тры дзясяткі гуртоў з Беларусі, Польшчы, Украіны, гэта яшчэ не ўсе прапановы ад арганізатараў гасцям фестывалю.

— Раней свята праходзіла ў клубным фармаце, асноўны яго акцэнт рабіўся на канцэрце, выступленнях музычных калектываў, — распавёў адзін з арганізатараў «Купальскага кола-2015» Аляксандр Рак. — Сёлета мы вырашылі адысці ад гэтай формы і зладзіць праграму, якая складаецца з розных блокаў, аб'яднаных агульнай ідэяй Купалля. Мы лічым, Купалле — сакральны сімвал беларускай культуры, нашай нацыі, з гэтым святам звязана мноства традыцый, у ім шмат містыкі.

Думаецца, такой задумкай шырокага святкавання Купалля якраз напярэдадні Сонцавароту — часу, калі і нашы далёкія продкі ў дахрысціянскія часы ўшаноўвалі Сонца і віталі росквіт сіл прыроды, арганізатары «Купальскага кола», як кажуць, трапілі «ў самы яблычак». Двухдзённы фест, праведзены на вольным паветры, даў магчымасць гарадскому жыхару адчуць сябе часткай прыроды, паўдзельнічаць у купальскай містэрыі каля вогнішча на самым святанні (больш за тое, госці фесту маглі застацца на ноч у адмыслова арганізаваным палаточным гарадку непдалёк ад асноўнай пляцоўкі святкавання).

Але давайце звернемся да блокаў, якія вылучаліся ў фестывальнай праграме.

ДАСЛЕДЧЫКІ РАСПАВЯДАЮЦЬ

Паводле задумкі арганізатараў, своеасаблівай брамай фесту, яго адкрыццём, мусіла стаць навукова-практычная канферэнцыя з удзелам вядомых даследчыкаў традыцыйнай культуры беларусаў. З аднаго боку, так яно і было: старшыня Студэнцкага этнаграфічнага таварыства Аляксей Глушко і этнакультуролог Тодар Кашкурэвіч прачыталі лекцыі пра старажытныя вытокі Купалля. Але з іншага боку, імпрэза, па сутнасці, ператварылася ў нешматлікую

па колькасці наведвальнікаў прэс-канферэнцыю. Магчыма, справа ў часе правядзення сустрэчы з даследчыкамі: яшчэ не ўсе госці паспелі завітаць на фест. А можа, фармат публічнай лекцыі, загадзя заяўлены ў анонсе праграмы, прывабіў бы зацікаўленых беларусаў больш, чым абяцаная канферэнцыя?

Зрэшты, нельга сцвярджаць, што сустрэча са спадарамі Аляксеем і Тодарам зусім не мела карысці. Якраз наадварот: прысутныя даведліся пра карані Купалля, а таксама варыянты інтэрпрэтацыі сімволікі гэтага свята ў сучасным свеце.

Рытуалы, што выконваліся падчас Купалля, судносяцца з нябесным і зямным агнём (сонцам і колам, якое змяшчалася на вяршыню купальскага вогнішча) і вадой, якія ў міфах выступалі як брат і сястра ў саюзе (у іншым варыянце — у проці-дзейні). У гэты дзень дзяўчаты збіралі зёлкі: лічылася, што менавіта на Купалле яны набываюць асаблівую моц. Увечары плялі вянкi, рыхтавалі рытуальнае вогнішча, пры якім гатавалі вячэру — яечню, верашчаку. Існавала меркаванне, што купальская ноч — надзвычай небыспечны час, калі асаблівую актыўнасць праяўляе нячыстая сіла. У самую кароткую ноч вядзьмаркі імкнуліся нашкодзіць чалавеку і жывёлам, а з таго свету ў свет людзей у перыяд з поўначы да святання маглі пераходзіць нячысцікі і злыя духі. Гэты час атаясамліваецца з найбольшым росквітам сіл прыроды і плоднасці чалавека. Лічылася, што купальскі агонь ачышчае, дае сілу, а вышыня скокаў праз яго сведчыць пра добры ўраджай. У купальскую ноч стваралася шмат пар, бо падчас святкавання многія сацыяльныя нормы зносінаў паміж мужчынам і жанчынай сціраліся!

Аляксей Глушко распавёў, што Купалле магло святкавацца не толькі адзін дзень і адну ноч.

На сцэне «Купальскага кола» — гурт «Ветах» Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў.

Гэта цэлы перыяд, калі доўжыцца Сонцаварот. Так, да нашага часу ў латвійскім рэгіёне Лаггалія, памежным з Беларуссю, захаваўся звычай святкаваць Купалле (ці па-мясцоваму Ліго) цягам некалькіх дзён. Месцам правядзення свята становяцца хутары, на якія гаспадары па чарзе запрашаюць моладзь з усіх ваколіц.

Па меркаванні Тодара Кашкурэвіча, традыцыйныя беларусы ў старажытнасці не пакланяліся багам, сілам прыроды (як гэта заведзена ў хрысціянстве і іншых рэлігіях), яны знаходзілі спосабы кантактаваць з гэтым невідомым, але вельмі моцным светам. Каранныя ўяўленні беларусаў пра свет — гэта іх метафарычнае ўспрыманне рэчаіснасці, бо нашы продкі стараліся апісаць сілы, якіх баяліся, засцерагаліся, нейкім чынам іх для сябе патлумачыць і ўкласці ў агульную сістэму ведаў. Таму вельмі важны стылістычны аспект маюць светы, песні, рытуальныя дзеянні і касцюм, які таксама нясе сакральны, рытуальны сэнс. Даследчык лічыць: рэлігія нашых продкаў — гэта не проста сістэма святаў, якія бачацца ў комплексе з будзённасцю, але штодзённая праца, пэўныя сімвалічныя дзеянні, якія мусяць выконвацца штодзень цягам усяго года.

ТАНЦЫ І МАЙСТАР-КЛАСЫ

Можна лічыць, што госці «Купальскага кола» былі падрыхтаваны да свята і выканалі хоць нейкі мінімум рытуальных дзеянняў, неабходных для ўдзелу

ў Купаллі. Так, на адмыслова арганізаваных пляцоўках яны навучыліся плесці вяночкі падчас майстар-класаў, засвоілі мастацтва беларускага народнага танца (гаворка ідзе пра больш складаныя танцы, чым традыцыйныя купальскія карагоды, якія ўсе і так умеюць вадзіць), пакаштавалі традыцыйныя беларускія стравы: каўбаскі, бліны, сыр, маглі выпіць медавухі. Далучэнне да традыцыйнай культуры беларусаў прайшло і праз знаёмства з рамёствамі ў кузнi і ганчарні, а таксама агляд экспазіцыі гаспадарчых прылад і нацыянальных касцюмаў у этнаграфічнай галерэі «Дудутак».

Апроч гэтага, на памяць пра фест госці маглі атрымаць фота ў рыцарскім даспеху ці проста захаваць на здымку нейкі момант свята (цягам двух дзён на асноўнай фестывальнай пляцоўцы працавала фотакропка, дзе адразу ж можна было атрымаць здымак ужо раздрукаваным на паперы).

А ЦЯПЕР — КАНЦЭРТ

Натуральна, асноўнай часткай праграмы «Купальскага кола-2015» стаў вялікі канцэрт з удзелам больш як 30 гуртоў з розных краін. На галоўнай сцэне фесту выступілі калектывы, чыя творчасць у розных аспектах звязаная з фальклорам: фолк-металісты Gods Tower з Гомеля, пурысты «Ветах» з Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, фолк-панкі «Кашталы Вох», якія вярнуліся на сцэну ў амаль цалкам абноўленым складзе, эксперыментальны праект «Ягорава Гара» (спалучае аўтэнтычнае гучанне з элек-

троннымі аранжыроўкамі), этна-авангард гурт Essa (прадстаўляе фальклор ва ўмовах індустрыяльнага мегаполіса), калектыву Omur (стварае моцныя метал-кампазіцыі на аснове палескага фальклору)... Былі тут і блэк-метал гурты, і прыхільнікі сярэднявечнага гучання, і «класічныя» металісты. Адметна, што ў вялікіх канцэрце прынялі ўдзел айчыныя каманды не толькі з Мінска, але і з Брэста, Гомеля, Гродна, Віцебска — гэта пашырыла геаграфію выступоўцаў і прывабіла на фест многіх гасцей з розных гарадоў краіны.

Сёлета «Купальскае кола» ўжо паспелі назваць «фэстам вяртання», бо тут выступілі гурты, што вярнуліся да канцэртнай дзейнасці пасля некалькіх гадоў перапынку. Гэта «Кашталы Вох», які запаліў публіку энергічным панк-м з дудой, паказаў новае моцнае і шчыльнае гучанне; гурт Sontsavarot, які зноў адродзіўся пасля досыць доўгага маўчання. Як заўсёды, надзвычай спадабаліся беларускай публіцы ўкраінцы FRAM, а палякі Vader (якія выступалі ўжо глыбокай ноччу) сваім магутным гукам і энергетычным запалам не дазволілі заснуць нават насельнікам палаточнага гарадка.

... І ПАДСУМАВАННЕ

Як заўсёды, праз некалькі дзён пасля завяршэння фесту прынята сумаваць па тым, што ён ужо скончыўся, а пазней — падводзіць вынікі, выказваць падзякі, рабіць заўвагі, прапановы і пажаданні на наступныя гады. Думаецца, ніхто не будзе спрачацца, што сёлета арганізатары «Купальскага кола» працавалі на славу. Добра было арганізавана харчаванне гасцей, аўтобусная дастаўка з Мінска і суседняй чыгуначнай станцыі Рудзенск. Фестывальная праграма прадавала насычанасцю і разнастайнасцю. Можна было засяродзіць увагу не толькі на канцэрце (на якім, дарэчы, якасна і хутка адладжваўся гук для кожнага з гуртоў, а змены ў праграме выступленняў былі зусім нязначнымі і заставаліся амаль незаўважнымі для публікі), але і паглыбіць свае веды ў галіне традыцыйнай культуры беларусаў, наведаць самую экспазіцыю музейнага комплексу «Дудуткі», набыць сувеніры, у тым ліку з сімволікай фестывалю. Некаторыя замежныя музыканты ўдзельнікі фесту ў сваіх водгукх на старонках у сацыяльных сетках адзначылі, што сёлета ў Беларусі наведвалі еўрапейскі фестываль. І гэта сапраўды так!

Упэўнена: многім гасцям на доўга запомніцца добразычлівая атмасфера фесту і палаточнага гарадка (хоць яго арганізацыю можна ўдасканаліць). Але, як ужо адзначалася, крыху незаўважанай засталася канферэнцыя з удзелам даследчыкаў этнічнай культуры беларусаў. Магчыма, сустрэчы з навукоўцамі варта праводзіць у фармаце публічных лекцый больш папулярнага зместу з больш шырокай тэматыкай ці ператварыць майстар-класы па танцах і пляценні вяночак у комплекснае знаёмства са святам Купалле.

Але, думаецца, у наступным годзе ўсё пройдзе бездакорна. Таму — да сустрэчы на «Купальскім коле-2016»!

Марына ВЕСЯЛУХА,
фота аўтара

